

Hulp bij zelfdoding vergt morele zorgvuldigheid

Psychiatrische hulp bij zelfdoding kan uitsluitend als de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht. Ook meer aandacht voor morele competenties is hard nodig, vindt Eric Ettema.

De controverse over de euthanasie op een jonge geesteszieke vrouw (in *Trouw*, 11 januari) laat zien dat hulp bij zelfdoding in de psychiatrie om grotere zorgvuldigheid vraagt dan nu het geval is.

Huisartsen, scen-artsen en psychiaters kunnen, zo blijkt uit de casus, individueel sterk van mening verschillen over de vraag of een psychiatrische patiënt in aanmerking komt voor euthanasie. In aansluiting hierop klinkt van diverse kanten de roep om verdere professionalisering. De achterliggende vraag is daarbij steeds: hoe kan de psychiatrie zorgvuldiger omgaan met een verzoek om hulp bij zelfdoding?

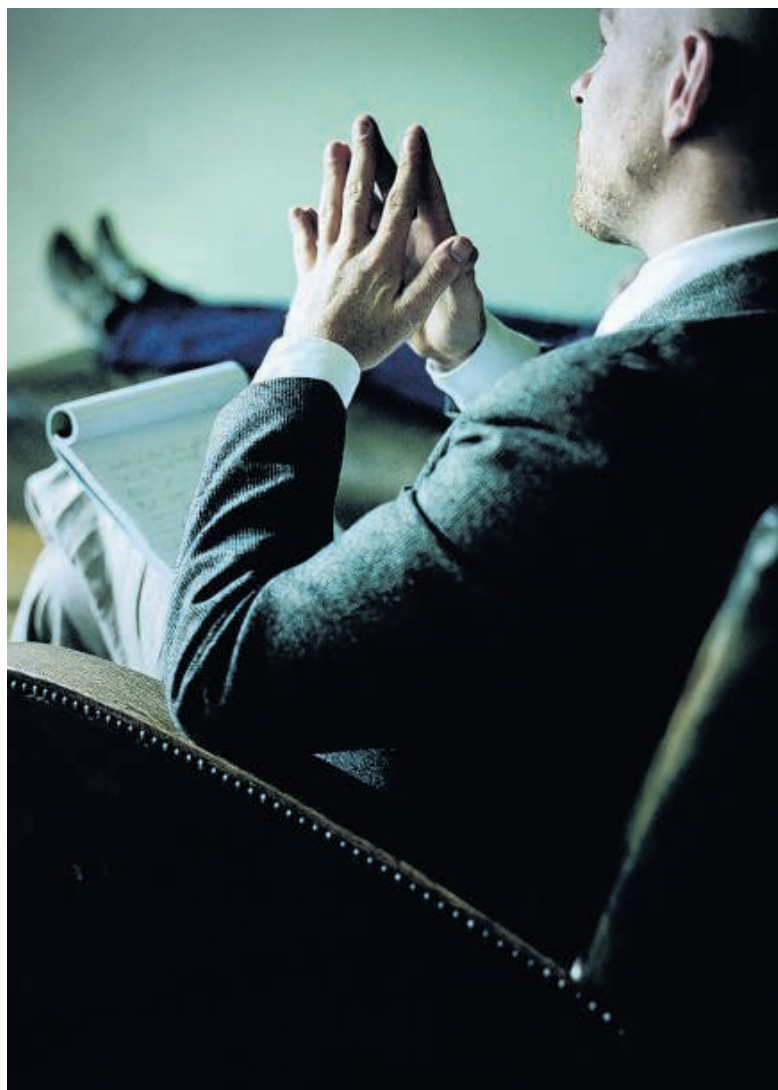
Om deze vraag te beantwoorden moeten we eerst begrijpen waarom een verzoek om hulp bij zelfdoding juist in de psychiatrie zo problematisch is. Er zijn verscheidene aspecten aan te wijzen.

Pathologische context

Om te beginnen hangt de doodswens van een psychiatrisch patiënt vaak samen met de stoornis en moet deze in die gevallen vanuit een pathologische context begrepen worden. Verder is het psychiatrisch ziektebegrip niet eenduidig, waardoor de mogelijke rol van psychosociale en maatschappelijke factoren in de behandeling onduidelijk is. Ook is het beloop van een psychiatrische stoornis veelal onzeker; bij een deel van de patiënten verdwijnt de doodswens.

Daar komt nog bij dat psychiatrische patiënten met een doodswens tegen zichzelf beschermd moeten worden. En tot slot is er nog de factor dat hulp bij zelfdoding aan de ene patiënt in een psychiatrische instelling de behandeling van andere patiënten kan ondermijnen.

Bovengenoemde redenen vinden hun tegenwicht in evenzovele redenen om de mogelijkheid van hulp bij

Verzoek om hulp bij zelfdoding vraagt veel van de psychiater. FOTO HH

zelfdoding in de psychiatrie open te houden, ondanks haar problematische karakter.

De wet is voor iedereen gelijk en de mogelijkheid van hulp bij zelfdoding moet dus ook beschikbaar zijn voor psychiatrische patiënten. Psychisch lijden kan zo ondraaglijk zijn dat hulp bij het zelfgekozen levenseinde in sommige gevallen de enige wense-

lijke oplossing is. Hulp bij zelfdoding kan gewelddadige en mensonterende suïcides voorkomen.

Nog een ander argument om hulp bij zelfdoding open te houden is dat de toezegging om hieraan mee te werken, indien de patiënt uitbehandeld zou zijn, veiligheid en vertrouwen biedt, waardoor de sterkte van de doodswens kan afnemen.

Bovendien moet de psychiater recht doen aan zowel de psychiatrische conditie van de patiënt, als aan de patiënt als persoon. Dit laatste kan ook het inwilligen van een verzoek om hulp bij zelfdoding omvatten.

Wat betekenen deze redenen nu voor een zorgvuldiger omgaan met een verzoek om hulp bij zelfdoding in de psychiatrie? Allereerst dat zo'n verzoek een sterk beroep doet op de morele competenties van de psychiater. Bij iedere beoordeling van een verzoek moet de psychiater immers bepalen in welke mate en met welk gewicht de genoemde redenen van toepassing zijn bij deze patiënt. Hoe hangt de doodswens samen met de stoornis? In welke mate kan langdurige sociale ondersteuning bijdragen in het therapeutisch proces? Hoe zeker is het dat de doodswens persisteert? En hoe belangrijk wegen deze aspecten bij de uiteindelijke afweging?

Onzekerheid

Hoe de genoemde redenen zich tot elkaar verhouden, is belangrijk. Weegt onzekerheid over het ziektebegrip zwaarder dan onzekerheid over de inschatting van de lijdensdruk? En hoe zwaar weegt onzekerheid in de prognose ten opzichte van duur van de doodswens en de fluctuaties in de beleving hiervan?

Deze vragen laten zien dat een oordeel alleen mogelijk is binnen de context van een concrete casus. Het beoordelen van een verzoek om hulp bij zelfdoding in de psychiatrie vereist dan ook niet alleen inzicht in de morele redenen die deze beoordeling zo moeilijk maken, maar ook morele zorgvuldigheid in de weging van deze redenen.

Het ervaren gebrek aan houvast bij de invulling van het begrip zorgvuldigheid, zoals uit de casus in *Trouw* blijkt, laat zien dat meer aandacht voor morele competenties hard nodig is.

Eric Ettema

filosoof en ethicus, onderzoeker en docent academisch ziekenhuis VUmc over o.a. ethiek rondom besluitvorming bij het levenseinde

commentaar

De mening van de krant, verwoord door leden van de hoofdredactie en senior redacteuren.

Schooluitval kan heel goed worden bestreden met een 'schot hagel'

Bussemaker vond kritiek onzinnig en de praktijk bewijst haar gelijk

Dat zijn nog eens cijfers! Op het ROC Ter AA in Helmond daalde het percentage studenten dat de school zonder diploma verlaat het afgelopen jaar met maar liefst 42 procent.

Ook in de grote stad is het gelukt meer leerlingen binnenboord te houden dan voorheen. Het ROC TOP in Amsterdam en Almere slaagde erin de schooluitval met bijna een derde te verminderen. Het zijn allemaal illustraties van een trend die in het hele land te zien is. Vorig jaar vielen 8000 minder jongeren uit dan het jaar daarvoor, en ook als de cijfers worden gecorrigeerd omdat er nu eerlijker wordt geteld, zijn het er

nog altijd ruim 4000. Minister Bussemaker (onderwijs, PvdA) is daar met recht en reden trots op, zonder de eer alleen naar zichzelf toe te trekken. Ze complimenteert scholen, ouders, leerplichtambtenaren en de leerlingen, die moeten inzien dat ze hun eigen glazen ingooien als ze het onderwijs te vroeg voor gezien houden. Maatschappelijk scheelt dat ook behoorlijk in de kosten. Vroegtijdige schoolverlaters gaan vaker het criminele pad op, ze zijn ook vaker ziek en werkloos. Bussemaker zou ook haar voorgangers in de lof kunnen betrekken. De daling is niet spontaan ontstaan, maar is het resultaat van de permanente inzet van ach-

tereenvolgende kabinetten; 12 jaar geleden haakten nog 70.000 jongeren voortijdig af. Ministers staken er per jaar meer dan 100 miljoen in om het tij te keren. Scholen die het goed doen, krijgen extra geld. Dat werkt, en het is verstandig dat Bussemaker kijkt of op soortgelijke terreinen zo'n beloning naar prestaties kan worden ingevoerd. De aanpak is ook succesvol, doordat Den Haag niet voorschrijft wat scholen moeten doen. Ze kunnen zelf bepalen welke maatregelen ze nemen. Het Centraal Planbureau noemde dat in een studie 'een schot hagel', en maakte er de kachel mee aan. Politici konden beter stoppen met het pompen van geld in

projecten waarvan het wetenschappelijk nut niet vaststaat, oordeelden de onderzoekers van het CPB. Bussemaker heeft zich er gelukkig niet door van de wijs laten brengen. Onzinnige kritiek vindt ze het, en de praktijk bewijst haar gelijk. De minister waarschuwt wel dat de cijfers niet eindeloos kunnen blijven dalen. Ze verwacht dat er zo'n 25.000 drop-outs zullen blijven. Bussemaker wil het beleid graag haalbaar houden. Dat mag een realistische benadering zijn, maar die 25.000 verdragen zich heel slecht met de vaststelling van de minister zelf, dat elke schoolverlater er één te veel is.